

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра української літератури

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Гаврилюк С. В. 2015 р.

ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

(назва освітнього ступеня)

напряму 6.020303 «Філологія (Українська мова та література)»

(шифр і назва напряму)

Луцьк – 2015

Програма навчальної дисципліни “Давня українська література” для студентів 1 курсу за напрямом підготовки 6.020303 – “Українська мова та література” ОС “Бакалавр”

“10” 11. 2015 р. – 23 с.

Розробник: Семенюк Лариса Степанівна, доцент кафедри української літератури

Рецензент: Соколова Вікторія Альбертівна, доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри української літератури

протокол № 1 від “28” серпня 2015 р.

Зав. кафедри проф. Констанкевич І.М.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією Інституту філології та журналістики

протокол № 1 від “02” вересня 2015 р.

Голова науково-методичної комісії

Інституту філології та журналістики (доц. Зінчук Р.С.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол №3 від “18” 11 2015 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Давня українська література» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітнього рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.020303 «Філологія (Українська мова та література)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є літературний процес в Україні XI – XVIII ст.

Міждисциплінарні зв'язки: Враховуються зв'язки курсу давньої української літератури з курсом українського літературознавства, історії України та історії філософії України, історії української культури.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Українська література XI – початку XVII століття: Середньовіччя, Ренесанс і раннє Бароко.
2. Українська література початку XVII – кінця XVIII століття: розвинуте й пізнє Бароко.

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Давня українська література» є з'ясування важливих історико-культурних та літературно-естетичних проблем розвитку українського літературного процесу XI – XVIII століть у зв'язку з провідними тенденціями, стилями і напрямками відповідної епохи – Середньовіччя, Ренесансу чи Бароко.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Давня українська література» є

- дати студентам систематичні знання з української літератури від її початків до кінця XVIII ст.;
- розкрити особливості давньої літератури;
- простежити етапи її розвитку;
- висвітлити найбільш характерні явища і факти літературного процесу XI – XVIII ст.;
- проаналізувати найвагоміші літературні твори;
- дати оцінку творчості найвідоміших українських письменників XI – XVIII ст.;
- показати гуманістичний пафос давньої літератури;
- розкрити її зв'язок з історичним та духовним буттям народу;
- простежити використання кращих здобутків давньої літератури в творчості письменників XIX – XX ст.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні етапи розвитку давньої української літератури, найважливіші факти літературного процесу;
- характерні риси епохи, відображені в літературних творах;

- найважливіші відомості про літературні напрями і стилі (середньовіччя, ренесанс, бароко);
- важливі біографічні відомості про письменників;
- ідейно-тематичну основу, проблематику, особливості композиції вивчених творів;
- місце і значення кожного твору в доробку письменника та в літературному процесі цього періоду;
- оцінку вивчених творів у літературно-критичних статтях;
- жанрову специфіку давнього письменства;
- значення давньої української літератури.

вміти:

- аналізувати твір з урахуванням його художньої, естетичної, ідейної цілісності та авторської позиції;
- розкривати основну проблематику творів;
- складати доповідь або реферат (за кількома джерелами);
- з'ясовувати взаємозв'язок світогляду і творчості письменника;
- виявляти характерні ознаки середньовіччя, ренесансу і бароко;
- складати тези і конспект критичних праць.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	0203 гуманітарні науки	Денна форма навчання
	6.020303 „Філологія (Українська мова та література)”	Нормативна навчальна дисципліна
Модулів – 2	бакалавр	Рік підготовки – 1-й
Змістових модулів – 2		Семестр – 2-й
		Лекції – 38 год.
Загальна кількість годин – 150		Практичні – 30 год.
Тижневих годин: аудиторних – 4 самостійної роботи – 4		Консультації – 10 год.
		Самостійна робота – 72 год.
		Форма контролю – екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Давня українська література» є з'ясування важливих історико-культурних та літературно-естетичних проблем розвитку українського літературного процесу XI – XVIII століть у зв'язку з провідними тенденціями, стилями і напрямками відповідної епохи – Середньовіччя, Ренесансу чи Бароко.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Давня українська література» є

- дати студентам систематичні знання з української літератури від її початків до кінця XVIII ст.;
- розкрити особливості давньої літератури;
- простежити етапи її розвитку;
- висвітлити найбільш типові явища і факти літературного процесу XI – XVIII ст.;
- проаналізувати найвагоміші літературні твори;
- дати оцінку творчості найвідоміших українських письменників XI – XVIII ст.;
- показати гуманістичний пафос давньої літератури;
- розкрити її зв'язок з історичним та духовним буттям народу;
- простежити використання кращих здобутків давньої літератури в творчості письменників XIX – XX ст.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні етапи розвитку давньої української літератури, найважливіші факти літературного процесу;
- характерні риси епохи, відображені в літературних творах;
- найважливіші відомості про літературні напрями і стилі (середньовіччя, ренесанс, бароко);
- важливі біографічні відомості про письменників;
- ідейно-тематичну основу, проблематику, особливості композиції вивчених творів;
- місце і значення кожного твору в доробку письменника та в літературному процесі цього періоду;
- оцінку вивчених творів у літературно-критичних статтях;
- жанрову специфіку давнього письменства;
- значення давньої української літератури.

вміти:

- аналізувати твір з урахуванням його художньої, естетичної, ідейної цілісності та авторської позиції;
- розкривати основну проблематику творів;
- складати доповідь або реферат (за кількома джерелами);
- з'ясовувати взаємозв'язок світогляду і творчості письменника;

- виявляти характерні ознаки середньовіччя, ренесансу і бароко;
- складати тези і конспект критичних праць.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Українська література XI – початку XVII століття:
Середньовіччя, Ренесанс і раннє Бароко

Тема 1. Давня література в контексті українського літературного процесу. Зародження української літератури

Місце давньої української літератури в історико-літературному процесі.

Хронологічні межі та періодизація давнього письменства.

Особливості давньої літератури.

Історія вивчення української літератури XI – XVIII ст.

Передумови виникнення писемної літератури.

Найдавніші дохристиянські пам'ятки української писемності й літератури.

ТЕМА 2. Середньовіччя як культурно-історична епоха. Перекладна література на Русі

Середньовіччя як культурно-історична епоха. Етапи розвитку середньовічної літератури.

Прийняття християнства і поширення книжності на Русі.

Перекладна література на Русі: джерела та специфіка.

Біблійні книги та апокрифи.

Агіографічна та ораторсько-проповідницька література.

Світська перекладна література.

ТЕМА 3. Література раннього Середньовіччя (XI – початок XII ст.)

Проблема національної приналежності киеворуської літературної спадщини.

Особливості розвитку літератури раннього Середньовіччя. Монументальний стиль.

Ораторсько-проповідницька проза. “Слово про закон і благодать” Іларіона Київського.

Рання житійна література. Княжі житія.

Паломницька проза. “Життя і ходіння Данила, Руської землі ігумена”.

Початок старокиївського літописання.

Учительна проза. “Повчання дітям” Володимира Мономаха.

Тема 4. “Повість врем'яних літ”

Історія створення літопису, його редакції і списки. Проблема авторства твору.

Композиція літописного зведення. Вступ до слов'яно-руської історії та його значення в художній структурі твору. Народнопоетичні сюжети та мотиви твору.

“Повість врем’яних літ” – історична епопея Руської землі. Панорама політичного, духовно-релігійного, побутового життя на сторінках літопису. Образи руських князів у творі. Втілення в них ідеї боротьби за єдність і могутність Русі, уславлення культурного будівництва, осуд княжих міжусобиць.

Жанрові, художньо-стильові й мовні особливості твору.

Значення “Повісті врем’яних літ”, використання сюжетів та мотивів твору українськими письменниками.

Тема 5. Українська література зрілого Середньовіччя (XII – сер. XIII ст.)

Особливості розвитку літератури XII – сер. XIII ст. Орнаментальний стиль.

Ораторсько-проповідницька проза. Творчість Кирила Туровського.

Учительна проза. Послання Климентя Смолятича.

“Київський літопис” XII ст.

“Моління” Данила Заточника.

“Києво-Печерський патерик”.

Тема 6. “Слово о полку Ігоревім”

Історія відкриття “Слова о полку Ігоревім”, його публікація і наукове вивчення. Питання автентичності й національної приналежності пам’ятки.

Проблема авторства твору в сучасній науковій інтерпретації.

Історична основа твору. “Слово...” і літописні оповідання про Ігорів похід.

Композиція і зміст твору, його ідейні засади.

Система образів “Слова о полку Ігоревім”. Вагомість і актуальність образу Руської землі. Образи руських князів та символічні образи твору.

Жанрові особливості “Слова...”. Співвідношення в ньому книжного і фольклорного, ліричного й епічного. Поетичний характер “Слова ...” і його публіцистичні завдання (за М. Грушевським).

Переклади та переспіви “Слова...” в українській літературі.

Тема 7. “Києво-Печерський патерик”

Жанр патерика в києворуській літературі. Етапи розвитку київського чернечого епосу.

Умови створення та авторство Києво-Печерського патерика. М. Грушевський про пам’ятку.

Жанрова природа Києво-Печерського патерика.

Зміст та основні оповідання патерика: про золотий пояс Шимона; про чудеса ченця Прохора; про лікаря Агапіта та ін. Своєрідність оповідей.

Патріотична та ідейно-дидактична спрямованість пам’ятки.

Києво-Печерський патерик як синтез реального і фантастичного.

Персонажі твору. Типове та індивідуальне в образах «Патерика».

Тема 8. Українська література пізнього Середньовіччя (середина XIII – середина XV ст.)

Період пізнього Середньовіччя в історії української духовної культури.

Література другої половини XIII – середини XIV ст. “Галицько-Волинський літопис”.

«Слово про погибель Руської землі».

Апокрифічне “Слово о Лазаревім воскресінні”.

Ораторсько-проповідницькі твори Серапіона Володимирського.

Другий південнослов'янський вплив. Поширення стилю «плетіння слів».

Літературна спадщина Кипріяна та Григорія Цамблака.

Паломницька проза Арсенія Селунського.

“Литовсько-руський літопис” XV ст.

Нові редакції “Києво-Печерського патерика”.

Тема 9. «Галицько-Волинський літопис»

«Галицько-Волинський літопис»: історія створення, джерела пам'ятки, авторство.

Продовження традицій руського літописання та своєрідність «Галицько-Волинського літопису». Структура пам'ятки.

Жанрова самобутність твору, синтез героїчного та філософсько-релігійного начал.

Ознаки воїнської повісті в літописі. Вплив на твір лицарського (дружинного) епосу.

Воїнські повісті про Романа і Данила в галицькій частині. Художнє осмислення історичних постатей.

Філософсько-релігійна спрямованість волинської частини літопису. Образ князя-філософа Володимира Васильовича.

Тема 10. Епоха Ренесансу в Україні. Творчість українських латиномовних письменників-гуманістів

Епоха Ренесансу в Україні, її характерні риси та ідейні течії.

Причини виникнення й особливості латиномовної літератури.

Наукова діяльність та літературна творчість Ю. Дрогобича.

“Пісні Павла Русина з Кросна”.

Поема С. Кленовича “Роксоланія”.

Полемічно-публіцистична творчість С. Оріховського.

Тема 11. Себастьян Кленович – співець Роксоланії

Причини виникнення та особливості латиномовної літератури Ренесансу.

Латиномовні поети-русини: питання етнічної ідентичності та втілення ідеї гуманістичного патріотизму до батьківщини.

Себастьян Фабіан Кленович: життєва доля та творча спадщина.

Багатогранність образу Русі-України в поемі «Роксоланія»:

а) змалювання рослинного і тваринного світу;

б) історія України та її географічні межі;

в) життя і побут українців на сторінках поеми.

Художня інтерпретація фольклорних образів і мотивів у творі.

Тема 12. Період Бароко в українській літературі. Суспільно-культурний контекст раннього українського Бароко

Бароко як культурно-історична епоха, його художньо-стильові риси.

Період Бароко в українській літературі: особливості та етапи розвитку.

Культурно-національне відродження кінця XVI – початку XVII ст.

Роль братств, шкіл, друкарень у культурному русі.

Основні тенденції літературного процесу кінця XVI – початку XVII ст.

Тема 13. Українська полемічна література

Специфіка та культурно-історичні передумови виникнення полемічної літератури. Основні питання релігійної полеміки.

Провідні теми та проблеми творчості полемістів першого, доунійного періоду.

Проблематика полемічних творів другого періоду (після Берестейської унії).

Полеміка 20-х років XVII ст. Пошуки шляхів розвитку православної церкви.

Тема 14. Життя і творчість Івана Вишенського

Життєвий шлях Івана Вишенського. Роль Афону в його долі. Художня інтерпретація образу давнього письменника Іваном Франком.

Доля творчої спадщини Івана Вишенського. Історія створення “Книжиці”, її жанрова різноманітність.

Художнє осмислення євангельської історії у “Викритті диявола-світодержця”. Образ “голяка-странника”.

Ідейні засади та художня майстерність “Писания до всех обще, в Лядской земли живущих”.

Викриття ініціаторів унії, захист православної віри в “Посланні до єпископів”.

Особливості індивідуального стилю Івана Вишенського.

Тема 15. Духовні пошуки Мелетія Смотрицького

Мелетій Смотрицький – церковний та культурний діяч початку XVII ст.: віхи життєвого шляху.

Духовно-релігійні пошуки Мелетія Смотрицького в контексті історичних подій.

Культурна спадщина письменника (полемічні твори, «Грамматика словенська...»), її суспільне значення.

«Тренос» М. Смотрицького – етапний твір у розвитку полемічної літератури: обставини написання, суспільний резонанс.

Мотиви та образи твору, символіка образу Матері-церкви.

Засоби поезики у творі як ознаки становлення стилю бароко.

Тема 16. Становлення поетичної творчості і драматургії на західноукраїнських землях

Початок українського книжного віршування. Поетична творчість діячів Острозького культурного осередку.

Розвиток поезії в інших осередках Волині кінця XVI – поч. XVII ст.

Поезія членів Львівського культурно-освітнього осередку.
Явище польсько-української поезії на західних землях України.
Літературна спадщина Луцького Хрестовоздвиженського братства.
Походження драматичного мистецтва.
Початок драматургії в Україні. Декламації і діалоги.
Інтермедії як різновид драматичних дійств. Перші українські інтермедії до драми Я. Гаватовича.

Тема 17. Формування барокової поезії і драматургії в Києві

Культурно-освітня діяльність Києво-Печерського науково-літературного гуртка Єлисея Плетенецького.
“Візерунок цнот” Олександра Митури – перша поетична книга в Києві.
“Вірші на жалосний погреб ... Петра Конашевича-Сагайдачного” Касіяна Саковича.
Видавнича діяльність і поетична творчість Тарасія Земки.
Поема Хоми Євлевича “Лабіринт”.
“Трагедія руська” – зразок української інтермедії початку XVII ст.

Змістовий модуль 2. Українська література початку XVII – кінця XVIII століття: розвинуте й пізнє Бароко

Тема 1. Розвинуте бароко в Україні. Розквіт барокової поезії

Суспільно-культурний контекст розвинутого українського бароко.
Розвиток літературно-теоретичної думки в Україні. Латиномовні поетики і риторики.
Поезія Києво-Могилянського Атенею.
Анонімні вірші на історичні теми.
Творчість київських поетів кінця XVII – початку XVIII ст.

Тема 2. Чернігівський осередок поетів другої половини XVII – початку XVIII ст.

Формування Чернігівського культурного осередку. Культурно-освітня діяльність Лазаря Барановича.
Коло Чернігівських поетів другої половини XVII ст. (сучасників Л. Барановича).
Чернігівські поети часу І. Максимовича (кінець XVI – поч. XVIII ст.).

Тема 3. Поетичний світ Лазаря Барановича

Віхи життя та культурно-освітня діяльність Лазаря Барановича.
Релігійно-філософські мотиви лірики Лазаря Барановича. Тема віри, стосунків людини з Богом у віршах поета.
Вірші історичного характеру: а) про Руїну в Україні; б) про поляків і русинів, турків і татар; в) про козаків.
Морально-дидактичні вірші поета, утвердження в них християнських норм моралі.

Пейзажна лірика Л. Барановича. Релігійно-філософський підтекст пейзажних віршів.

Художня майстерність Лазаря Барановича як поета. Бароковий концептизм його поезії.

Тема 4. Вірші Івана Величковського і Климентія Зіновієва

Біографічні відомості про Івана Величковського. Обсяг його літературної спадщини.

Ідейно-художній зміст панегіричних віршів поета. Звернення до античної міфології, переосмислення євангельських образів і мотивів.

Основні мотиви віршової збірки “Зегар з полузегарком” (1690 р.). Ідея швидкоплинності і марнотності часу.

Думки І. Величковського про завдання та обов’язки поета і громадянина у передмові до збірки “Млеко” (1691 р.). І. Величковський як теоретик і практик курйозного віршування. Релігійна символіка у збірці “Млеко”.

Біографічні відомості про Климентія Зіновієва. Історія публікації його літературної спадщини.

Віршова збірка Климентія Зіновієва: новизна об’єктів зображення, гумористичні і сатиричні мотиви, дидактична спрямованість, фольклорні елементи у віршах.

Порівняльна характеристика творчості Івана Величковського і Климентія Зіновієва як типових представників “високого” і “низького” бароко.

Тема 5. Життя і творчість Данила Братковського

Життєвий подвиг Данила Братковського. Духовний заповіт волинського шляхтича.

Філософські мотиви лірики поета.

Викривальний та громадсько-патріотичний пафос соціальної поезії Д. Братковського.

Тема родинно-побутових стосунків у віршах поета.

Зооморфна символіка віршів, роль засобів гумору і сатири.

Тема 6. Українська шкільна драматургія XVII ст.

Теорія й практика шкільної драми.

Жанрово-тематичні групи українських шкільних драм.

Драми-містерії на різдвяні і великодні теми. «Слово про збурення пекла».

Драми-міраклі. «Олексій – чоловік Божий».

Українські інтермедії другої половини XVII ст.

Тема 7. Прозова література розвинутого Бароко

Нова ораторсько-проповідницька проза періоду Бароко. Творчість письменників-проповідників XVII – XVIII ст.

Розвиток житійної літератури в період Бароко. Нові видання “Києво-Печерського патерика”. Збірник “Четьї-Мінеї” Дмитра Туптала.

Історична проза другої половини XVII ст.

Тема 8. Козацькі літописи

Козацькі літописи – самобутнє явище української історичної прози та історіографії.

Авторське бачення історії в літописі Самовидця.

Динаміка козацької історії в літописі Григорія Грабянки.

Тема 9. Літопис Самійла Величка

Літопис Самійла Величка як монументальний історико-літературний твір. Відомості про автора літопису.

Історія створення літопису, його завдання й основні джерела (аналіз “Передмови до читача”).

Документальність літопису, місце в ньому художнього домислу.

Структура твору та аналіз ідейного змісту основних “сказань”. Принципи творення історичних осіб – Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Івана Сірка та ін. (аналіз прочитаних розділів твору за хрестоматією).

Суспільні погляди та політична орієнтація автора літопису.

Літопис Самійла Величка як антологія художніх творів різних авторів. “Новела про сатира” в контексті літопису.

Стиль і поетика літопису.

Тема 10. Пізнє бароко в Україні. Розвиток поезії в період національного занепаду

Суспільно-культурний контекст пізнього українського бароко.

Київські поети XVIII ст. Занепад літературного життя в Києві.

Рукописна традиція Чернігівського культурного осередку 40-50-х років XVIII ст.

Історична поезія XVIII ст. “Розмова Великоросії з Малоросією” С. Дідовича.

Почаївський культурний осередок другої половини XVIII ст. Антологія української духовної поезії “Богогласник”.

Тема 11. Лірична та бурлескно-травестійна поезія XVII – XVIII ст.

Формування світської творчості XVIII ст. Особливості книжно-фольклорних взаємозв’язків.

Рукописні збірники віршів і пісень.

Елегійна та любовна лірика.

Передумови появи й характер творчості мандрівних дяків.

Жанрова природа творчості мандрівних спудеїв.

Тематика бурлескно-травестійних віршів.

Жебрацькі («нищенські») вірші-орації.

Особливості функціонування та авторство творів.

Тема 12. Гумористично-сатиричні вірші XVIII ст.

Соціально-політичні обставини виникнення жанру сатири. Дві групи сатиричних творів XVIII ст.

Гумористично-сатиричні вірші “Отець Негребецький”, “Пекельний Марко”, “Вірша про Кирика і ненажерливого попа”. Фольклорні та апокрифічні мотиви у творах.

Сатиричні твори соціально-політичного характеру: “Сатира 1764 р. К.Р.”, “Плач київських монахів”, “Доказательства Хама Данилея Кукси потомственні”. Зв’язок з реальною дійсністю, майстерність сатири.

Творча особистість та літературна спадщина І. Некрашевича: “Ісповідь”, “Замисл на попа”.

Тема 13. Українська драматична та прозова література XVIII ст.

Розвик історичної тематики в драматургії. Трагікомедія «Володимир» Ф.Прокоповича.

«Іосиф патріарха» Лаврентія Горки.

Драма-мораліте Георгія Кониського «Воскресіння мертвих».

Інтермедії до драм М. Довгалецького та Г. Кониського.

Вертепна драма як різновид шкільних драматичних дійств.

Мемуарні твори.

Паломницька література. “Мандри” В. Григоровича-Барського.

Ідеї автономізму в “Історії русів”.

Тема 14. Анонімна історична драма “Милість Божа”

Тема і джерела драми. Відмінність твору за ідейно-тематичним змістом від попередніх та сучасних йому шкільних драм. Питання про автора п’єси, його погляди і симпатії.

Композиція драми. Двоплановість сюжету. Відповідність побудови твору компонентам шкільної драми за теорією Ф. Прокоповича.

Образ Б. Хмельницького. Підтвердити погляди та риси характеру Хмельницького ілюстраціями з тексту драми.

Образ України у драмі. Проілюструвати цитатами з тексту.

Ідея драми. Навести уривки, які найбільш влучно виражають ідейне спрямування твору.

Мовно-стильові та художні особливості драми. Бароковий характер твору, символічні образи, персоніфікація та алегорія у творі. Проілюструвати прикладами.

Тема 15. Життя і творчість Григорія Сковороди

Місце Г. Сковороди в історії української духовності і культури.

Життєвий шлях та особистісний феномен письменника.

Філософське вчення Сковороди про дві натури і три світи. Місце Біблії у філософській системі мислителя.

Вчення Г. Сковороди про щастя людини і шляхи його досягнення.

Обсяг і структура творчої спадщини Г. Сковороди.

Прозові твори письменника.

Поетична збірка «Сад божественних пісень». Основні мотиви поетичної творчості Сковороди.

Новаторство Григорія Сковороди як поета. Значення його поетичної творчості.

Тема 16. Поетична збірка Григорія Сковороди «Сад Божественних пісень»

Історія створення збірки «Сад божественних пісень», символіка назви та призначення епіграфів. Жанрова природа віршів.

Ідейно-художня цілісність збірки, втілення в ній основних філософських ідей автора.

Сатиричні вірші Сковороди як вияв просвітницьких ідей («Голова всяка свій маєєт смисл», «Всякому городу нрав і права»).

Тема гармонії людини і природи у піснях збірки.

Образність та символіка «Саду божественних пісень» Г. Сковороди.

Г. Сковорода – реформатор українського віршування.

Традиції і новаторство в творчості поета. Григорій Сковорода як представник бароко і поет-преромантик.

Тема 17. Байки і притчі Григорія Сковороди

Історія створення збірки «Байки харківські». Погляди Г. Сковороди на жанр байки (аналіз передмови до збірки).

Джерела сюжетів. Вплив античної і вітчизняної традицій на байки Сковороди; їх своєрідність.

Збірка «Байки харківські» як образне втілення головних засад філософії Г. Сковороди: «сродна праця» як найбільша духовна потреба людини; справжні та фальшиві людські цінності; ідея побратимства, людських взаємин, дружби; ідея простоти й елітарності.

Тема виховання у притчах Г. Сковороди («Вдячний Еродій», «Убогий Жайворонок»).

Тема 18. Основні тенденції розвитку й значення давньої української літератури

Основні тенденції розвитку давньої української літератури.

Значення давньої літератури в історії української духовності.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Пр.	Конс.	Сам.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Українська література XI – початку XVII століття: Середньовіччя, Ренесанс і раннє Бароко					
Тема 1. Давня література в контексті українського літературного процесу. Зародження української літератури	4	2			2
Тема 2. Середньовіччя як культурно-історична епоха. Перекладна література на Русі	4	2			2
Тема 3. Література раннього Середньовіччя (XI – початок XII ст.)	4	2			2
Тема 4. «Повість врем'яних літ»	4,5		2	0,5	2
Тема 5. Література зрілого Середньовіччя (XII – сер. XIII ст.)	4	2			2
Тема 6. «Слово о полку Ігоревім»	5		2	1	2
Тема 7. «Києво-Печерський патерик»	5		2	1	2
Тема 8. Українська література пізнього Середньовіччя (середина XIII – середина XV ст.)	4	2			2
Тема 9. Галицько-Волинський літопис	4,5		2	0,5	2
Тема 10. Епоха Ренесансу в Україні. Творчість українських латиномовних письменників-гуманістів	4	2			2
Тема 11. Себастьян Кленович – співець Роксоланії	5		2	1	2
Тема 12. Період Бароко в українській літературі. Суспільно-культурний контекст раннього українського Бароко	4	2			2
Тема 13. Українська полемічна література	4	2			2
Тема 14. Життя і творчість Івана Вишенського	4,5		2	0,5	2
Тема 15. Духовні пошуки Мелетія Смотрицького	4,5		2	0,5	2
Тема 16. Становлення поетичної творчості і драматургії на західноукраїнських землях	4	2			2
Тема 17. Формування барокової поезії і	4	2			2

драматургії в Києві					
Разом за змістовим модулем 1		20	14	5	34
Змістовий модуль 2. Українська література початку XVII – кінця XVIII століття: розвинуте й пізнє Бароко					
Тема 18. Розвинуте бароко в Україні. Розквіт барокової поезії	4	2			2
Тема 19. Чернігівський осередок поетів другої половини XVII – поч. XVIII ст.	4	2			2
Тема 20. Поетичний світ Лазаря Барановича	4,5		2	0,5	2
Тема 21. Вірші Івана Величковського і Климентія Зіновієва	4,5		2	0,5	2
Тема 22. Життя і творчість Данила Братковського	4,5		2	0,5	2
Тема 23. Українська шкільна драматургія XVII ст.	4	2			2
Тема 24. Прозова література розвинутого Бароко	4	2			2
Тема 25. Козацькі літописи	4	2			2
Тема 26. Літопис Самійла Величка	5		2	1	2
Тема 27. Пізнє бароко в Україні. Розвиток поезії в період національного занепаду	4	2			2
Тема 28. Лірична та бурлескно-травестійна поезія XVII – XVIII ст.	4	2			2
Тема 29. Гумористично-сатиричні вірші XVIII ст.	4,5		2	0,5	2
Тема 30. Українська драматична та прозова література XVIII ст.	4	2			2
Тема 31. Анонімна драма “Милість Божа”	5		2	1	2
Тема 32. Життя і творчість Григорія Сковороди	4	2			2
Тема 33. Поетична збірка Григорія Сковороди «Сад Божественних пісень»	4,5		2	0,5	2
Тема 34. Байки і притчі Г. Сковороди	4,5		2	0,5	2
Тема 35. Основні тенденції розвитку й значення давньої української літератури	4				4
Разом за змістовим модулем 2		18	16	5	38
Усього годин	150	38	30	10	72

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	К-ть год.
1	“Повість врем’яних літ” 1. Історія створення літопису, його редакції і списки. Проблема авторства твору. 2. Композиція літописного зведення. Вступ до слов’яно-руської історії та його значення в художній структурі твору. Народнопоетичні сюжети та мотиви твору. 3. “Повість врем’яних літ” – історична епопея Руської землі. Панорама політичного, духовно-релігійного, побутового життя на сторінках літопису. 4. Образи руських князів у творі. Втілення в них ідеї боротьби за єдність і могутність Русі, уславлення культурного будівництва, осуд княжих міжусобиць. 5. Жанрові, художньо-стильові й мовні особливості твору. 6. Значення “Повісті врем’яних літ”, використання сюжетів та мотивів твору українськими письменниками.	2
2	“Слово о полку Ігоревім” 1. Історія відкриття “Слова о полку Ігоревім”, його публікація і наукове вивчення. Питання автентичності й національної приналежності пам’ятки. 2. Проблема авторства твору в сучасній науковій інтерпретації. 3. Історична основа твору. “Слово...” і літописні оповідання про Ігорів похід. 4. Композиція і зміст твору, його ідейні засади. 5. Система образів “Слова о полку Ігоревім”. Вагомість і актуальність образу Руської землі. Образи руських князів та символічні образи твору. 6. Жанрові особливості “Слова...”. Співвідношення в ньому книжного і фольклорного, ліричного й епічного. Поетичний характер “Слова ...” і його публіцистичні завдання (за М. Грушевським). 7. Переклади та переспіви “Слова...” в українській літературі.	2
3	“Києво-Печерський патерик” 2. Жанр патерика в києворуській літературі. Етапи розвитку київського чернечого епосу. 3. Умови створення та авторство Києво-Печерського патерика. М. Грушевський про пам’ятку. 4. Жанрова природа Києво-Печерського патерика. 5. Зміст та основні оповідання патерика: про золотий пояс Шимона; про чудеса ченця Прохора; про лікаря Агапіта та ін. Своєрідність оповідей.	2

	6. Патріотична та ідейно-дидактична спрямованість пам'ятки. 7. Києво-Печерський патерик як синтез реального і фантастичного. 8. Персонажі твору. Типове та індивідуальне в образах «Патерика».	
4	«Галицько-Волинський літопис» 1. «Галицько-Волинський літопис»: історія створення, джерела пам'ятки, авторство. 2. Продовження традицій руського літописання та своєрідність «Галицько-Волинського літопису». Структура пам'ятки. 3. Жанрова самобутність твору, синтез героїчного та філософсько-релігійного начал. 4. Ознаки воїнської повісті в літописі. Вплив на твір лицарського (дружинного) епосу. 5. Воїнські повісті про Романа і Данила в галицькій частині. Художнє осмислення історичних постатей. 6. Філософсько-релігійна спрямованість волинської частини літопису. Образ князя-філософа Володимира Васильковича.	2
5	Себастьян Кленович – співець Роксоланії 1. Причини виникнення та особливості латиномовної літератури Ренесансу. 2. Латиномовні поети-русини: питання етнічної ідентичності та втілення ідеї гуманістичного патріотизму до батьківщини. 3. Себастьян Фабіан Кленович: життєва доля та творча спадщина. 4. Багатогранність образу Русі-України в поемі «Роксоланія»: а) змалювання рослинного і тваринного світу; б) історія України та її географічні межі; в) життя і побут українців на сторінках поеми. 5. Художня інтерпретація фольклорних образів і мотивів у творі.	2
6	<i>Життя і творчість Івана Вишенського</i> 1. Життєвий шлях Івана Вишенського. Роль Афону в його долі. Художня інтерпретація образу давнього письменника Іваном Франком. 2. Доля творчої спадщини Івана Вишенського. Історія створення «Книжиці», її жанрова різноманітність. 3. Художнє осмислення євангельської історії у «Викритті диявола-світодержця». Образ «голяка-странника». 4. Ідейні засади та художня майстерність «Писання до всех	2

	обще, в Лядской земли живущих”. 5. Викриття ініціаторів унії, захист православної віри в “Посланні до єпископів”. 6. Особливості індивідуального стилю Івана Вишенського.	
7	Духовні пошуки Мелетія Смотрицького 1. Мелетій Смотрицький – церковний та культурний діяч початку XVII ст.: віхи життєвого шляху. 2. Духовно-релігійні пошуки Мелетія Смотрицького в контексті історичних подій. 3. Культурна спадщина письменника (полемічні твори, «Граматика словенська...»), її суспільне значення. 4. «Тренос» М. Смотрицького – етапний твір у розвитку полемічної літератури: обставини написання, суспільний резонанс. 5. Мотиви та образи твору, символіка образу Матері-церкви. 6. Засоби поезики у творі як ознаки становлення стилю бароко.	2
8	Поетичний світ Лазаря Барановича 1. Віхи життя та культурно-освітня діяльність Лазаря Барановича. 2. Релігійно-філософські мотиви лірики Лазаря Барановича. Тема віри, стосунків людини з Богом у віршах поета. 3. Вірші історичного характеру: а) про Руїну в Україні; б) про поляків і русинів, турків і татар; в) про козаків. 4. Морально-дидактичні вірші поета, утвердження в них християнських норм моралі. 5. Пейзажна лірика Л. Барановича. Релігійно-філософський підтекст пейзажних віршів. 6. Художня майстерність Лазаря Барановича як поета. Бароковий концептизм його поезії.	2
9	Вірші Івана Величковського і Климентія Зіновієва 1. Біографічні відомості про Івана Величковського. Обсяг його літературної спадщини. 2. Ідейно-художній зміст панегіричних віршів поета. Звернення до античної міфології, переосмислення євангельських образів і мотивів. 3. Основні мотиви віршової збірки “Зегар з полузегарком” (1690 р.). Ідея швидкоплинності і марнотності часу. 4. Думки І. Величковського про завдання та обов’язки поета і громадянина у передмові до збірки “Млеко” (1691 р.). І. Величковський як теоретик і практик курйозного віршування. Релігійна символіка у збірці “Млеко”. 5. Біографічні відомості про Климентія Зіновієва. Історія публікації його літературної спадщини. 6. Віршова збірка Климентія Зіновієва: новизна об’єктів зображення, гумористичні і сатиричні мотиви, дидактична	2

	спрямованість, фольклорні елементи у віршах. 7. Порівняльна характеристика творчості Івана Величковського і Климента Зіновієва як типових представників “високого” і “низького” бароко.	
10	Життя і творчість Данила Братковського 1. Життєвий подвиг Данила Братковського. Духовний заповіт волинського шляхтича. 2. Філософські мотиви лірики поета. 3. Викривальний та громадсько-патріотичний пафос соціальної поезії Д. Братковського. 4. Тема родинно-побутових стосунків у віршах поета. 5. Зооморфна символіка віршів, роль засобів гумору і сатири.	2
11	Літопис Самійла Величка 1. Літопис Самійла Величка як монументальний історико-літературний твір. Відомості про автора літопису. 2. Історія створення літопису, його завдання й основні джерела (аналіз “Передмови до читача”). 3. Документальність літопису, місце в ньому художнього домислу. 4. Структура твору та аналіз ідейного змісту основних “сказань”. Принципи творення історичних осіб – Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Івана Сірка та ін. (аналіз прочитаних розділів твору за хрестоматією). 5. Суспільні погляди та політична орієнтація автора літопису. 6. Літопис Самійла Величка як антологія художніх творів різних авторів. “Новела про сатира” в контексті літопису. Стиль і поетика літопису.	2
12	Гумористично-сатиричні вірші XVIII ст. 1. Соціально-політичні обставини виникнення жанру сатири. Дві групи сатиричних творів XVIII ст. 2. Гумористично-сатиричні вірші “Отець Негребецький”, “Пекельний Марко”, “Вірша про Кирика і ненажерливого попа”. Фольклорні та апокрифічні мотиви у творах. 3. Сатиричні твори соціально-політичного характеру: “Сатира 1764 р. К.Р.”, “Плач київських монахів”, “Доказательства Хама Данилея Кукси потомственні”. Зв’язок з реальною дійсністю, майстерність сатири. 4. Творча особистість та літературна спадщина І. Некрашевича: “Ісповідь”, “Замисл на попа”.	2
13	Анонімна історична драма “Милість Божя” 1. Тема і джерела драми. Відмінність твору за ідейно-тематичним змістом від попередніх та сучасних йому шкільних драм. Питання про автора п’єси, його погляди і	2

	симпатії. 2. Композиція драми. Двоплановість сюжету. Відповідність побудови твору компонентам шкільної драми за теорією Ф. Прокоповича. 3. Образ Б. Хмельницького. Підтвердити погляди та риси характеру Хмельницького ілюстраціями з тексту драми. 4. Образ України у драмі. Проілюструвати цитатами з тексту. 5. Ідея драми. Навести уривки, які найбільш влучно виражають ідейне спрямування твору. 6. Мовно-стильові та художні особливості драми. Бароковий характер твору, символічні образи, персоніфікація та алегорія у творі. Проілюструвати прикладами.	
14	Поетична збірка Григорія Сковороди «Сад Божественних пісень» 1. Історія створення збірки «Сад божественних пісень», символіка назви та призначення епіграфів. Жанрова природа віршів. 2. Ідейно-художня цілісність збірки, втілення в ній основних філософських ідей автора. 3. Сатиричні вірші Сковороди як вияв просвітницьких ідей («Голова всяка свій маєт смисл», «Всякому городу нрав і права»). 4. Тема гармонії людини і природи у піснях збірки. 5. Образність та символіка «Саду божественних пісень» Г. Сковороди. 6. Г. Сковорода – реформатор українського віршування. 7. Традиції і новаторство в творчості поета. Григорій Сковорода як представник бароко і поет-преромантик.	2
15	<i>Байки і притчі Григорія Сковороди</i> 1. Історія створення збірки “Байки харківські”. Погляди Г. Сковороди на жанр байки (аналіз передмови до збірки). 2. Джерела сюжетів. Вплив античної і вітчизняної традицій на байки Сковороди; їх своєрідність. 3. Збірка “Байки харківські” як образне втілення головних засад філософії Г. Сковороди: – “сродна праця” як найбільша духовна потреба людини; – справжні та фальшиві людські цінності; – ідея побратимства, людських взаємин, дружби; – ідея простоти й елітарності. 4. Тема виховання у притчах Г. Сковороди (“Вдячний Еродій”, “Убогий Жайворонок”).	2
	Разом	30

6.Методи навчання

- робота на лекційних заняттях;
- робота на практичних заняттях;
- самостійна робота студента;
- підготовка до змістових модулів;
- підготовка до іспиту.

7.Форми підсумкового контролю успішності навчання

- модульний контроль;
- екзамен.

8.Методи та засоби діагностики успішності навчання

- бліц-опитування на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;
- тестування на практичних заняттях;
- творчі роботи за темами практичних занять;
- колоквиум на знання змісту художніх текстів;
- перевірка текстів напам'ять;
- розгорнуті відповіді на питання модульних контрольних робіт;
- тестування на модульних контрольних роботах.

9.Розподіл балів за формами контролю

Таблиця 4

Модуль 1. Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модуль 2. Підсумковий контроль (мах = 60 балів)				Заг. к-ть балів
Зміст. модуль 1 (мах 20 б.)				Зміст. модуль 2 (мах 20 б.)				100
T 1	T2	T3	T4	T1	T 2	T 3	T4	
3	3	3	3	2	3	2	3	
T 5	T6	T7		T5	T6	T7	T8	
2	3	3		2	2	3	3	
				60				

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	

75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

10.Методичне забезпечення

1. Білоус П. Історія української літератури XI – XVIII ст.: Навчальний посібник / П. Білоус. – К.: Вид. центр «Академія», 2009. – 424 с.
2. Білоус П. Українська література XI – XVIII ст.: Навчальний посібник для самостійної роботи студента / П. Білоус, О. Білоус. – К.: Вид. центр «Академія», 2010. – 360 с.
3. Возняк М. Історія української літератури: У 2 кн. – Кн. 1 / М. Возняк. – Львів: Світ, 1992; Кн. 2. – Львів: Світ, 1994.
4. Волинський П. Історія української літератури: Давня література / П.Волинський, І. Пільгук, Ф. Поліщук. – К.: Вища школа, 1969.– 432 с.
5. Грицай М. С. Давня українська література / М. С. Грицай, К. Л. Микитась, Ф. Я. Шолом. – К.: Вища школа, 1978.– 415 с.
6. Грицай М. С. Давня українська література. – 2-ге вид. / М. С. Грицай, К. Л. Микитась, Ф. Я. Шолом. – К.: Вища школа, 1989.– 414 с.
7. Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. / М.Грушевський. – К.: Либідь, 1993 – 1995.
8. Єфремов С. О. Історія українського письменства / С. О. Єфремов. – К.: Феміна, 1995.– 688 с.
9. Ісіченко Ігор, архієпископ. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII – XVIII ст.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / архієпископ Ігор Ісіченко. – Львів: Святославець, 2011. – 568 с.
- 10.Історія давньої української літератури: Програма для філологічних факультетів університетів. – 14-те вид. / Упор. П. М. Попов. – К.: Вища школа, 1972. – 65 с.
- 11.Історія української літератури: У 8 т.– К.: Наук. думка, 1967.– Т. 1 – 539 с.; Т. 2. – 483 с.
- 12.Історія української літератури: У 2 т.– К.: Наук. думка, 1987.– Т. 1. – 631 с.
- 13.Історія української літератури X – XVIII ст.: Методичні матеріали для студентів заочного відділення філологічного факультету/ Укладачі Ю. А. Ісіченко, В. В. Яременко.– Х: ХДУ, 1989. – 66 с.
- 14.Матеріали до вивчення історії української літератури: В 5 т. Посібник для філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів / Упор. О. І. Білецький, Ф. Я. Шолом. – К.: Рад. школа, 1959.– Т. 1.– 651 с.
- 15.Новик О. Історія української літератури (давньої): Навч. пос. / О. Новик. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

16. Полек В. Г. Історія української літератури Х – XVII ст.: Навч. Посібник / В. Г. Полек. – К.: Вища школа, 1994. – 144 с.
17. Полек В. Г. Історія української літератури XVIII ст. Частина перша / В. Г. Полек. – Івано-Франківськ, 1999.
18. Сліпушко О. Софія київська. Українська література Середньовіччя: доба Київської Русі (X–XIII ст.) / О. Сліпушко. – К.: Аконіт, 2002. – 400 с.
19. Соболев В. З глибини віків: Вивчення давньої української літератури: Посібник для вчителя / В. Соболев. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 192 с.
20. Українська література у портретах і довідках: Давня література – література XIX ст. Довідник / Ред. кол.: С. П. Денисюк, В. Г. Дончик, П. П. Кононенко та ін. – К.: Либідь, 2000. – 360 с.
21. Франко І. Історія української літератури. Часть перша: Від початків українського письменства до Івана Котляревського / І. Франко // Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К.: Наук. думка, 1983. – Т. 40. – С. 7–370.
22. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. / І. Франко // Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К.: Наук. думка, 1984. – Т. 41. – С. 194 - 470.
23. Чижевський Д. Історія української літератури: Від початків до доби реалізму / Д. Чижевський. – Т.: Феміна, 1994. – 480 с.

11. Список джерел

1. Антологія української поезії: В 6 т. – Т. 1: Українська доживтнева поезія. Твори поетів XI – XVIII ст. – К.: Дніпро, 1984. – 454 с.
2. Аполлонова лютия. Київські поети XVII – XVIII ст./ Упоряд. та прим. В. Маслюка, В. Шевчука, В. Яременка. – К.: Молодь, 1982. – 311 с.
3. Вишенський Іван. Григорій Сковорода. Рекомендаційний показник літератури. Склад В. Лучук. – Львів, 1970.
4. Григорій Сковорода. Бібліографія. – Х.: Вид-во Харківського університету, 1968. – 179 с.
5. Давня українська література: Хрестоматія/ Упоряд., передмова, коментарі М.М. Сулими. – К.: Освіта, 1991. – 576 с.; 2-ге вид. – К., 1992. – 576 с.; 3-тє вид. – К., 1994. – 672 с.; 4-тє вид. – К., 1998. – 655 с.
6. Давня українська література XI – XVIII ст. Твори / Упоряд. О. Сліпушко. – К.: Школа, 2005.
7. Два століття сквородіани: бібліографічний довідник/ Укладачі: Л. Ушкалов, С. Вакуленко, А. Євтушенко. – Х.: Акта, 2002. – 528 с.
8. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX–XV століть: У 2-х кн. / За ред. В. Яременка. – К.: Аконіт, 2002. – Кн. 1. – 784 с; Кн. 2. – 784 с.
9. Золотослов: Поетичний космос Давньої Русі. – К.: Дніпро, 1988.
10. Костікова І. І. Бібліографічний показник праць, виданих в Україні в 1970 – 90-х роках по “Слово о полку Ігоревім” / І. І. Костікова, В. С. Приходько. – Х., 1999. – 44 с.
11. Макаров А. Світло українського бароко: Нариси / А. Макаров. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.

12. Марсове поле. Героїчна поезія на Україні (друга пол. XVII – поч. XIX століть).– К.: Молодь, 1989.– Кн. 1–2.
13. Марсове поле. Героїчна поезія на Україні. X – поч. XIX століть.– К.: Молодь, 2004.– 511 с.
14. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності / М. Наєнко. – К.: ВЦ «Просвіта», 2008. – 1064 с.
15. Пелешенко Ю. В. Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII – XV ст.): Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції / Ю.В. Пелешенко. – К.: ПЦ “Фоліант”, 2004. – 423 с.
16. Слово багатоцінне. Хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху Ренесансу (друга половина XV – XVI століття) та в епоху Бароко (кінець XVI – XVIII століття) / Упорядники: В. Шевчук, В. Яременко: У 4 кн. – К.: Аконіт, 2006.
17. Тисяча років української суспільно-політичної думки: У 9 т., 14 кн. / Наук. ред. Т. Гунчак.– К., 2001.
18. Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі / Упор. та передмова М.Москаленка. – К.: Дніпро, 1995. – 693 с.
19. Українська література XVIII ст. Поетична творчість. Драматичні твори. Прозові твори / Вступ. ст., упор. і примітки О. Мишанича.– К.: Наукова думка, 1983. – 694 с.
20. Українська література XVII ст.: Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика / Упор., приміт. і вступна ст. В. І. Кречотня. – К.: Наукова думка, 1987. – 608 с.
21. Українська література XIV – XVI ст. Апокрифи. Агіографія. Паломницькі твори. Історіографічні твори. Полемічні твори. Перекладні повісті. Поетичні твори / Автор вступ. статті і ред. тому В. Микитась. – К.: Наук. думка, 1988. – 598 с.
22. Українська література XVI – XVIII ст. та інші слов’янські літератури: Зб. статей.– К.: Наук. думка, 1984. – 310 с.
23. Українська поезія XVI століття/ Упоряд., вступ ст. та приміт. В. В. Яременка. – К.: Рад. письменник, 1987. – 287 с.
24. Українська поезія. Кінець XVI – поч. XVII ст. / Упор. В. Колосова, В.Кречотень. – К.: Наук. думка, 1978. – 431 с.
25. Українська поезія XVII століття (перша половина): Антологія / Упор. В.Яременко. – К.: Рад. письменник, 1988. – 360 с.
26. Українська поезія: Середина XVII ст./ Упор., вступні статті та прим. В. І. Кречотня, М. М. Сулими. – К.: Наук. думка, 1992. – 680 с.
27. Українське літературне барокко: Зб. наук. праць / Відп. ред.. О. В. Мишанич.– К.: Наук. думка, 1987. – 301 с.
28. Українське барокко: Кер. проекту Д. Наливайко; наук. ред. Л. Ушкалов. – Харків: Акта, 2004. – Т 1. – 636 с.; Т. 2. – 411 с.
29. Українські письменники. Біо-бібліографічний словник: У 5-ти т./ Ред. кол.: О. І. Білецький та ін. – Т. 1: Давня українська література (XI – XVIII ст.). Уклав Л. Є. Махновець. – К.: Держлітвидав, 1960. – 980 с.

30. Ушкалов Л. З історії української літератури XVII – XVIII століть / Л.Ушкалов. – Харків: Акта, 1999. – 216 с.
31. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця XVIII ст.) / Упоряд. акад. О. І. Білецький. – 3-тє вид., доп. – К.: Рад. школа, 1967. – 783 с.
32. Чижевський Д. Український літературний барок: Нариси / Підгот. тексту та мовна ред. Л. Ушкалова / Д. Чижевський. – Х.: Акта, 2003.– 460 с.
33. Чижевський Д. Українське літературне бароко: Вибрані праці з давньої літератури / Д. Чижевський.– К.: Обереги, 2003.– 576 с.
34. Шевчук В. Муза Роксоланська. Українська література XVI – XVIII століть: У 2-х кн. – Кн. 1.: Ренесанс. Раннє бароко. – К.: Либідь, 2004. – 400 с.; Кн. 2.: Розвинене бароко. Пізнє бароко / В. Шевчук. – К.: Либідь, 2005. – 728 с.